

Cengiz Aytmatov Hak'ka Yürüdü...

H. Rıdvan ÇONGUR*

Bu yazı, hem yakın bir tarihte Elâzığ'da birlikte olduğumuz Cengiz Aytmatov'la geçirdiğimiz günlere ait hâtıraları dile getirmek için, hem de vakitsiz gelen ölümü dolayısıyla yazılmıştır.

2007 yılında, her yıl olduğu gibisine Elâzığ Valiliği ve Belediye Başkanlığına birlikte düzenlenen "15. Hazar Şiir Akşamları"nın bir onur konuğu vardı : Eserleri pek çok yabancı dile çevrilen, dünyaca tanınmış, ünlü Kırgızlı Türk yazarı Cengiz Aytmatov... Türk dünyası kalem erlerini bir araya getiren o kültür şöleninde, sevenleriyle birlikte bu değerli yazarı da heyecanlandıran bir karara varıldı ; 2008 yılına rastlayan sekseninci yaş gününün Türkiye'de kutlanması... Vakitsiz gelen ölümüyle gerçekleşme imkânı bulanamadı, ne yazık ki... 10 Haziran 2008'de onu tanıyan, seven ve hayranları olarak hepimiz 10 Haziran 2008'de, hiç beklemediğimiz şekilde Cengiz Aytmatov'un aramızdan ayrıldığını öğrendik, acılı bir gün yaşadık.

Cengiz Aytmatov hayata gözlerini yumduğunda 79 yaşındaydı. Son ziyaretlerinden birini, "Uluslararası 15. Hazar Şiir Şenlikleri"nin "onur konuğu" olarak Türkiye'ye yapmış, aralarında bulunmaktan büyük bir bahtiyarlık duyduğu Elazıglıların sevgi gösterileriyle karşılanmış, Anadolu'daki soydaşları tarafından bir defa daha sevgi ve coşkuyla kucaklanmıştı.

Bu satırları yazarken, büyük bir kadirbilirlikle adına düzenlenen 15. Hazar Şiir Akşamları'na katılan Aytmatov ile ilgili hâtıralar canlandı gözlerimizin önünde... Gülen yüzünü, kürsüye her çıkışında yaptığı konuşmalarda bütün Türk dünyasını sevgiyle sarıp sarmalayan söz ve cümlelerini, kulaklarımızda yankılanan sesini, kendisine gösterilen ilgi ve sevgi dolayısıyla ışık saçan gözlerini, herkesi kucaklayan o halini unutmamız elbette mümkün değil elbet...

O törenleri onun adını vererek düzenleyen Elazıglılar, bu büyük Türk yazarının sanki onu bekleyen acı sonundan bir şeyler sezinlemiş gibi, farkında olmadan bir görevi yerine getirmiş oldular. Aytmatov'un beklenmedik ölüm haberini duyunca, "iyi ki bu son şiir şöleni onun adına düzenlenmiş, iyi ki bir karar alınarak şehrin güzel bir köşesinde adı törenle o güzel parka verilmiş" demekten kendimizi alamadık.

* Araştırmacı-yazar, ANKARA.

Elâzığ Ziyareti ve Aytmatov

Cengiz Aytmatov'un sevgiyle kucaklandığı, Türklük ruhunun coşkuyuyla yaşandığı ve yaşatıldığı o günlerde gördüklerimizi unutmamız gerçekten mümkün değil. Açılış töreninde, Cumhuriyet bayramı da vesile edilerek, Elâzığlı yüz binin üstünde insanın caddelerden taşması, görkemli bir şekilde, ellerinde Türk bayraklarıyla yaptıkları yürüyüş, en çok, Aytmatov'u heyecanlandırdı. Elâzığlı hem ona hoş geldin diyerek bağrına basıyor, hem de Türklük, millet ve memleket düşmanlarına gereken cevabı bir kere daha vermiş oluyordu.

"Türk Dünyası Hizmet Ödülü" Cengiz Aytmatov'a verildi. Ödülün verilmesi sırasında konuşan Elâzığ Valisi Muammer Muşmal'ın belirttiği gibi, "Türk dünyasını ortak kültür değerleri etrafında buluşturmak, kaynaştırmak, hızla gelişen ve değişen dünya dengeleri karşısında ortak tarih, kültür ve birlik şuuru oluşturmak gayesi" ile her yıl olduğu gibi, seçilen bir Türk büyüğüne bu ödülün layık görülmesi ve verilmesi, işte bu düşüncelerin ürünü olma anlamını da ifade ediyordu.

Yıldan yıla mükemmelleşerek sürdürülen bu uluslararası etkinlik, çağrılan şair ve yazarlarla sadece bu memleketin insanlarını değil, son olarak Cengiz Aytmatov'u bağrına basarak bir kere daha bütün Türklük alemiyle de bütünleşmiş olmanın sevinç ve gururunu yaşattı bize. Bir önceki yıl, "14. Hazar Şiir Akşamları" Bakü'de mücahit ve millî şairimiz Elmas Yıldırım onuruna düzenlenmişti. Tesadüfe bakın, bir sonraki de yine dünya ve Türklük ailesinin büyük yazarı Cengiz Aytmatov onuruna gerçekleştirildi ve böylece önemli bir kültür köprüsünün bir kere daha inşa edilmesine vesile teşkil etti. Cengiz Aytmatov'a layık görülen ödülle ilgili kararı, Fırat Üniversitesi'nde toplanan "Değerlendirme Kurulu" almış ve yapılan törendeki açıklamayı da Üniversitemin değerli Rektörü Prof. Dr. Hamdi Muz yapmıştı.

Yalnız ödül verilmekle kalmadı tabii. Elazığ Belediyesi büyük bir kadirbilirlikle şehrin yeni kurulan bir mahallesinin en güzel yerinde yapılan parkına onun adını verdi ve açılışında kırmızı beyaz kurdelayı, Vali ve Belediye Başkanıyla konuk yazarımız birlikte kestiler. Kapısında adı yazılı o parkın açılış töreninde, gök kubbeyi çınlatan Mehter havaları çalındı. Aytmatov, o havaların dinlerken coşku içindeydi. Törene katılan bizler de, bu şehrin insanları da, hepimiz! Elazığ Belediye Başkanı onu selamlarken ve kürsüde hem ona, hem de Elazığlı hemşehrilerine seslenirken; Aytmatov, kendisine gösterilen ilgi dolayısıyla ne kadar mutlu ve nasıl da heyecanlıydı, bir görseniz!

Sesi Hâlâ Kulaklarımızda...

Cengiz Aytmatov'la beraber olduğumuz o şiirli günler boyunca biz de, o da gördüklerimiz ve yaşadıklarımızdan keyf aldık, büyük bir haz duyduk. Neden mi?

Çünkü, bundan yıllar önceki bir üniversite öğrencisi olarak o günlerde düşündüklerimiz, gelecek için hayal ettiklerimizin bugün gerçekleştiğini görmenin bahtiyarlığını, heyecanını yaşıyorduk.

Çünkü, Orta Asya'daki soydaşlarımız, gözlerini açtıkları coğrafyada, ama yıllarca işgal altında kalan öz vatanlarında, atalarının kanlarıyla suladıkları öz yurtlarında nihayet hür ve bağımsız yaşıyorlardı. Artık tutsaklıkları sona ermişti...

Çünkü, Türklük âleminin önünde yepyeni bir ufuk açılmış, aydınlık yarınlarına bir pencere aralanmıştı...

Çünkü, ikiyüz, ikiyüz elli milyon Türk, bundan sonra Elazığ Belediye Başkanı Süleyman Selmanoğlu'nun da ifade ettiği gibi: "Türk dünyasını dilde, ortak kültürde buluşturmak, Türk dünyasına mensup ülkeler arasında duygu ve gönül köprüsü kurarak dostluk bağlarını kuvvetlendirmek, sosyal, kültürel, iktisadî alanlarda yeni açılımlara zemin hazırlamak" durumundadır.

"Türk Dünyası Hizmet Ödülü", Allah öyle istemiş olacak, ölmeden bu ölümsüz Türk yazarına verildi. Ödülün verilmesi sırasında Elâzığ Valisi Muammer Muşmal'ın konuşması –yakın bir geleceğin neler getireceğini bilmeden yaptığı o konuşması– ne kadar anlamlıydı:

"Türk dünyasını ortak kültür değerleri etrafında buluşturmak, kaynaştırmak, hızla gelişen ve değişen dünya dengeleri karşısında ortak tarih, kültür ve birlik şuuru oluşturmak" ! Muşmal, bu sözleriyle verilen ödülün gayesini açıklamıştı. Ödüle layık gördükleri o büyük Türk yazarının, bir kaç ay sonra Hak'ka yürüyeceğini nereden bilsin! Genç ve değerli Valiyi dinlerken bizler de nereden bilebilirdik ki, bu ödül Cengiz Aytmatov'un aldığı son ve onu bütün aldıklarının ötesinde mutlu eden ödüldür...

Aytmatov Bir Kültür Köprüsüdür

Elâzığ'da görmek ve birlikte bulunmakla bahtiyar olduğumuz Cengiz Aytmatov'u, yeterince tanımadığımızı, tören günü Prof. Ahmet Buran hocanın yaptığı konuşma dolayısıyla daha iyi anlamış olduk. Prof. Buran, yazar hakkında bilmediklerimize ışık tuttu, bu arada konuşurken hepimizi, pek çok dinleyeni hüzünlendiren –hatta benim gibi bazı dinleyenleri ağlatan– Aytmatov'un acılarıyla dolu hayat hikâyesini anlatmakla kalmadı, aynı zamanda o yiğit kalem eri ile beraber olmanın önemini ve bunun ne anlam taşıdığını dile getirdi, yüreklerimize nakşedecek şekilde duyurdu bize.

Aynı görüş ve düşünceleri paylaşan Azerbaycanlı şair, –aynı zamanda milletvekili– Sabir Rustemhanlı'yı dinlerken de o heyecanı tekrar tekrar, bütün dinleyenler yine hep birlikte yaşadık.

Cengiz Aytmatov'un Elazığ'daki konuşmalarını dinleyenler, onun edebiyat adamı olarak, sadece verdiği eserlerle değil, Elâzığ'da her kürsüye çıkışında

yaptığı konuşmalarla, Türk dünyası ve bütün Türklük âlemi için görkemli bir *kültür köprüsü* olduğunu görmüş, kabul etmişlerdir. Daha önce, dünyanın hemen her diline çevrilen eserleriyle bu köprüyü inşa eden o büyük yazar, kürsüde üst üste yaptığı konuşmalarıyla da aradaki bağı iyice pekiştirdi, güçlendirdi. Onun konuşmaları, geride kalan bizler için, geleceğe tutulacak yolu gösteren bir işarettir.

Kültürler Buluşması

Bundan 56 yıl önce, bir üniversite öğrencisi, aynı zamanda genç bir yazar ve Türk Milliyetçiler Derneği'nin üyesi olarak, çok genç yaşta o gün güttüğümüz dava inandığımız ülkü yolunun bugün gerçekleştiğini görmekten elbette mutluyuz. Orta Asya'daki soydaşlarımızın büyük bir bölümü, gözlerini açtıkları topraklarda başı dik, hür ve bağımsız yaşıyorlar: İkiyüz, ikiyüz elli milyon Türk, bundan sonra Elazığ Belediye Başkanı Süleyman Selmanoğlu'nun da söylediği gibi "Türk dünyasını artık dilde, ortak kültürde buluşturmak, Türk dünyasına mensup ülkeler arasında duygu ve gönül köprüsü kurarak dostluk bağlarını kuvvetlendirmek, sosyal, kültürel ve ve iktisadî alanlarda yeni açılımlara zemin hazırlamak" durumunda...

Zaman kaybedilmemeli, her gün ve saat, ortak geleceğimizi aydınlığa ulaştırılacak şekilde, hesaplı, plân ve program içinde değerlendirilmeli ve yaşanmalıdır. Hepimiz, aslında aynı kültürün yoğurduğu, şekillendirdiği, aynı dilin aynı lehçelerde konuşulduğu bir dünyanın bireyleriyiz. Özü aynı kaynaktan gelen bu kültürlerin bir buluşmaya ihtiyacı var.

Elazığ'da Cengiz Aytmatov'a verilen ödül, arzu edilen böyle bir buluşma için atılan adımlardan biridir. Beklenen, başka adımların atılması... Vali Muammer Muşmal'ın da belirttiği gibi, "Türk dünyasını ortak kültür değerleri etrafında buluşturmak, kaynaştırmak, hızla gelişen ve değişen dünya dengeleri karşısında ortak tarih, kültür ve birlik şuuru oluşturmak"... Gaysi bu ödülün, ödüllerin.

Dört yıl önce ilk ödül, Türklük davasının yılmaz mücahidi, ömrünü bu millî davaya adayan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'a, ikincisi İskeçe ve Gümölcine'de Türklüğün yüz akı müftüleri Mehmet Emin Aga ile İbrahim Şerife, üçüncüsü yine bu millî davanın sahipliğini üstlenen Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'e, nihayet 2006 ödülü de dünyaca ünlü Kırgız Türkü yazar Cengiz Aytmatov'a verildi. Bununla ilgili kararı Fırat Üniversitesi'nde toplanan "Değerlendirme Kurulu" aldı ve açıklamayı da değerli Rektör Prof. Dr. Hamdi Muz açıkladı.

Yalnız ödül verilmekle kalınmadı, bir kere daha belirtelim, Elazığ Belediyesi büyük bir kadirbilirlikle şehrin bir parkına Aytmatov'un adını verdi ve açılışında kırmızı beyaz kurdelayı, Vali ve Başkanla konuk yazar Cengiz Aytmatov birlikte kestiler.

Kalem Eri Aytmatov Kimdir?

Cengiz Aytmatov 12 Aralık 1928'de Kırgızistan'ın Talaş eyaletine bağlı Şeker köyünde doğar. Babası, 1937 de Stalin tarafından "tasfiye edilen", II. Dünya Savaşı sonrası "kaybolan", Stalin tarafından "tasfiye edilen" Törekul, annesi ise Nagima Hamzayevna'dır. Çok küçük yaşta, vatan ve millet mücadelesinde baş veren bir babanın oğlu sizin anlayacağınız Aytmatov... Anneleri, babanın da yerini alarak, yokluk içinde, ama kimseye boyun eğmeden, her çileye katlanarak, Cengiz Aytmatov ve üç oğlunu yetiştirmek için büyük çaba sarf etmiştir.

Aytmatov, ilk eğitimini Oş şehrinin "Birinci Çocuk Bahçesi"nde aldı. (Bu bahçeye, yıllar sonra onun arkadaşları ve öğretmenleriyle 8 Ağustos 1932'de çektiği bir fotoğraf konulmuş ve altına şu açıklama eklenmiştir: Burada Lenin ödülü sahibi, Sosyalist emekçinin Kahramanı Çingiz Aytmatov ilk eğitimini almıştır".

Çocukluk Günleri

İlkokulu doğduğu köyde bitiren yazar, bu yıllarda babaannesinin anlattığı halk hikâyeleri, babası üstüne yakılmış ağıtları dinleyerek büyür. O zaman kendisine "ne olacaksın" diye soran öğretmenlere verdiği cevap ilgi çekicidir:

"Şoför olacağım!" der. Moskova'ya okumaya giden babasının ona, eve her dönüşünde çeşit çeşit arabalar getireceğini hayal ederek büyür... Okumayı ve yazmayı daha anaokuluna giderken öğrendiğini de bu arada söylemeliyiz. Yazları büyük annesinin köyünde, onun masallarını dinleyerek, yayla ve dere boylarında gezip, oba oba dolaşarak, düğün derneklere giderek geçirir. Daha sonra bu küçük çocuk, iki yıl kadar ailesiyle Moskova'da oturdukları sırada bir okula devam eder, babası tutuklanıp hapse girince de tekrar Şeker'e dönmek zorunda kalırlar.. Bu arada, daha onüç yaşındayken Oba Sekreteri olur, yaşına bakmadan Başkarma (Muhtar)'ın kendisine güvenerek verdiği görevi hakkıyla yerine getirir. (Aytmatov'un yazdığı ilk hikâyelerinde bu günlerin gözlem ve izlenimlerini görürüz.)

Aytmatov'un Eğitim Yılları

Sonra Cunbul Veteriner Teknik Mektebi'ni, Kırgız Tarım Enstitüsü'nü bitirir, hayata veteriner olarak atılır. Anadili sevdasıyla büyüyen, yazarlığa yakın bir kaleme sahip olan Aytmatov'u 1956 yılında Moskova Gorki Yüksek Edebiyat Bölümü'nde, sonra da Moskova Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde görürüz. Bu eğitim döneminde Novy Mir dergisinde yayımlanan "Cemile / Camıyla" adlı hikayesiyle dikkati çeker.

"Cemile" hikâyesinin, çok eski günlere ait hâtıralarına, İlçe komitesinde geçen çocukluk yıllarına uzandığını söyleyebiliriz. İşte o dönemde, gece

gündüz demeden, bir biçer-döver sürücüsüne yardım eder. “Hayatımda çok çalıştığı yaz o yazdır diye düşünüyorum, hiç unutamıyorum...” diyor yazar. Eserindeki “Seyit” tipi yanında yer alan “Cemile”, onun yengesinden başka biri değildir!

İlerleyen yıllarda, gördüğü veterinerlik ve tarım eğitiminden sonra Gorki Yüksek Edebiyat Bölümü’nde aldığı eğitim onun hayatına yön verir. 1958 yılında Aytmatov’u, Kruşçev döneminde Yazarlar Birliği ve yanı sıra Sovyet Komünist Partisi üyesi olarak görürüz. Yine o yıllar bir taraftan da Moskova Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’nde öğrencidir.

1959 yılı, memleketi dışında yaşadığı dönemin sona erdiği, Kırgızistan’da çalışmalara başladığı yıl olur. Aytmatov bir yandan *Pravda*’nın muhabirliğini üstlenir, bir yandan da Rusça yayınlanan *Liter Kırgızistan* dergisinde redaktörlük yapar. 1965 yılında Kırgız Sovyet Cumhuriyeti Sinemaçılar Birliği başkanı ve *Novy Mir* dergisi redaktörü, 1968’de Kırgız millî yazarı, 1974’de Kırgız İlimler Akademisi asil üyesi olan Cengiz Aytmatov’a o yıllarda Sovyetler Birliği’nin en büyük ödülü (Lenin Ödülü) verilir ve “Sosyalist İşçi Kahramanı” seçilir. Bunlara, ilerleyen yıllardaki “Tongtogul Millî Şeref” ve “Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Şeref Ödülü”nü ekleyebiliriz. Ayrıca yazarımızın, Avrupa İlimler, Sanat ve Edebiyat, Dünya İlim ve Sanat Akademilerine üye seçilmesini de ekleyebiliriz.

Cengiz Aytmatov’un sanat hayatında, 1986’da “Issık Göl Formu” başkanı, Sovyet Yazarlar Birliği sekreterlik ve divan başkanlık görevleri eklendi. Dünyanın çeşitli ülkeleri tarafından verilen ödülleri arasında Türkiye’de İLESAM tarafından lâıyk görülen “Turan Ülkesinin Edebiyatına Hizmet Ödülü” de var.

O, Gorbaçov döneminde Sovyet Parlemantosı’nun Kültür ve Millî Diller Komitesi başkanı, Gorbaçov’un sanat danışmanı ve Sovyet yönetiminin son yıllarında Lüksemburg Büyükelçisiydi. Bu Büyükelçilik görevi ülkesi bağımsızlığa kavuştuktan sonra da devam etmiştir. Son olarak bu kültür elçiliğini UNESCO’da Kırgızistan temsilcisi olarak sürdürmüştür. Cengiz Aytmatov evli ve iki çocuk babasıydı.

Aytmatov ve Türk Edebiyatı

Cengiz Aytmatov’un yüzleri aşan hikâye, roman ve tiyatro türünde eseri ve makalelerinden oluşan kitapları 170 kadar dile çevrilmiş ve yayımlanmıştır. Doğumunun 70. Yıldönümünde Ankara’da adına düzenlenen “Uluslararası Cengiz Aytmatov Bilgi Şöleni”nde ödülü dönemin Cumhurbaşkanı Demirel tarafından verilir.

Eserlerinin çoğunda geçmişlerine, tarihî değer ve köklerine bağlı, tarih ve kültürlerinden kopmamış, tutsaklığa düşseler bile sonunda hak ettikleri hürriyet ortamına kavuşmayı bilen insanlar olma gücünü gösterebilme

mesajını işler Aytmatov. O, uzun hikâyeden romana geçerken millîden evrensele nasıl uzanmaktaysa, aynı şekilde bütün insanlığı gelecekte tehdit edebilecek konuları da ele alarak yeni yüzyıla ışık tutar.

Cengiz Aytmatov, çeşitli dillerde milyonlarla basılan romanları ve hikâyeleri ile hem Türk dünyası, hem dünya edebiyatının en seçkin kalem erlerinden biri olmuş bir kalem eri.. O, neden bu eserleri kaleme aldı? Hem Türk dünyasının dil, edebiyat, kültür birliğine hizmet etmek, hem de Türk birliği yolunda milletini, bunun yanı sıra da dünyayı çevrenin yarattığı perişanlıktan korumak, kurtarmak için Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri hâkimiyetinde geçen tutsaklık yılları onun çok güzel belirttiği gibi bir “mankutlaştırma”, bugün yaygın olan deyimiyle “ötekileştirme” dönemidir.

Hazırlanan Belgesel

Komşu bir Türk ülkesinde hayatını konu alan bir belgesel filmin hazırlıkları yapılırken rahatsızlanan Cengiz Aytmatov, tedavi için götürüldüğü Almanya’da, hiç beklemediğimiz şekilde hayata vedâ etti. Haberi, sabah okuduğum gazetenin ilk sayfasında gördüğümde, önce inanmadım.

Nasıl olur da daha yakın zamanda, aylar önce Elazığ’da günlerce beraber olduğumuz bu edebiyat devi hayata veda ederdî? Sebebi, böbrek yetmezliği imiş. Onu alıp götüreren bu hastalığı...

Perşembe akşamı, vakitsiz ölümünü pek çok televizyon kanalı haberlerinde verdiler, hayatını anlattılar, bazıları uzun uzun ondan bahsettiler...Cuma akşamı TRT, Kırgızistan’da yapılacak töreni, cumartesi sabahı erken saatlerde naklen yayınlacağını duyurdu. Sonra, bu törenin görüntüleri yayınladı. Cumartesi toprağa verilisini seyrettik, göz yaşlarıyla, onu bir kere daha hatırlayarak ve hiç unutulmaması gerektiğini düşünerek...

Elazığ’da düzenlenen 15. Hazar Şiir Akşamları’nın onur konuğu olarak katılan Kırgızlı Türk yazarı Cengiz Aytmatov’u, biz de, bu satırlarımızı okuyan Elazıglı dostlarımız da, nereden bilebilirdik ki, 10 Haziran 2008’de acı dolu bir gün yaşayacağız?. Cengiz Aytmatov, hiç beklemediğimiz şekilde yumdu gözlerini, son nefesini verdi ve aramızdan ayrıldı.

Elazığ’da yaptığı bir konuşmasında söz vermişti; Çanakkale’yi, Anadolu’yu yazacaktı. Ecel izin vermedi, bu sözünü yerine getirmesine ne çâre...

Ömrünün elli yılını TRT gibi bir yayın kurumunda geçiren bir yayıncı olarak, onunla geçen zaman dilimi ile ilgili bir hatıraları yaşarken, şunu umuyor, hayal ediyorum: Özel televizyon kanallarına daima örnek olan bu kurumumuzun genç yapımcıları, yönetmenleri bu değerli Türk yazarının hayatını ekranlara getirirken, bazı senaryo yazarlarımız, bestecilerimiz de onun eserlerini seyretmemize, dinleyip izlememize, vakit geçirmeden yardımcı olmak için kolları sıvayacaklardır...

Aytmatov'a Saygı

O, hayatının büyük bir bölümünde türlü yokluk ve çile çekmiş, ama her şeye rağmen kendini yetiştirmesini bilmiş ve sonunda, yüz yetmişin üzerinde yabancı dile çevrilen, milyonlarla basılan romanları ve hikâyeleri ile hem Türk dünyası, hem dünya edebiyatının en seçkin kalem erlerinden biri olmuştur.

Neden bu eserleri kaleme aldığını düşünmeliyiz. Hem Türk dünyasının dil, edebiyat, kültür birliğine hizmet etmek, hem de Türk birliği yolunda milletini, bunun yanı sıra da dünyayı çepeçevre kuşatan yokluk ve perişanlıktan korumak, kurtarmak için... Onun Sovyet Sosyalist hâkimiyetinde geçen tutsaklık yılları, bir konuşmasında da çok güzel belirttiği gibi bir *man-kutlaştırma*, bugün yaygın olan deyimle bir anlamda *ötekileştirme* dönemidir. Fakat *Man-kutlaşma* değil, bizim milli benliğimizi yitirmeden her bakımdan birlik olmamız, dilde, fikirde birleşmemiz, bütün engellemeleri aşarak kültür birliğimizi gerçekleştirmemiz lazım.

Onun edebî şahsiyetini, Türk diline zenginlikler katan onca eserini anlatmak, değerlendirmek, bizi ve bu yazının sınırlarını çok aşar. Onu da edebiyat bilimiyle uğraşan kalemlere bırakalım ve Cengiz Aytmatov'a Allah'tan rahmet dileyerek sözü bağlayalım.

Bu dünyadan bir yiğit kalem eri, Türk edebiyatının yüz akı bir Cengiz Aytmatov geçti... Son diyeceğim, onu bilen, tanıyan ve yaşatanlar, eserlerini okuyanlar ne güzel insanlardır...